

OPPIMISEN JA OPPIMATERIAALIEN AVOIMUUS. KORKEAKOULU- JA TUTKIMUSYHTEISÖN KANSALLINEN LINJAUS JA TOIMENPIDEOHJELMA 2021–2025.

Osalinjaukset 1 (Oppimateriaalien avoin saatavuus)
ja 2 (Avoimet oppimis- ja opetuskäytännöt)

VASTUULLISEN TIETEEN JULKAISUSARJA

Vastuullisen tieteen julkaisusarjassa julkaistaan julistuksia, linjauksia, selvityksiä, suosituksia ja muita asiakirjoja, jotka liittyvät tieteen ja tutkimuksen avoimuuteen, vastuullisuuteen, saavutettavuuteen, tiedeviestintään sekä tieteen ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen. Julkaisusarja ei ole tieteellinen vertaisarvioitu julkaisu. Julkaisusarjaa julkaisevat Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta ja Tieteellisten seurain valtuuskunta.

Oppimisen ja oppimateriaalien avoimuus. Korkeakoulu- ja tutkimusyhteisön kansallinen linjaus ja toimenpideohjelma 2021–2025. Osalinjaukset 1 (Oppimateriaalien avoin saatavuus) ja 2 (Avoimet oppimis- ja opetuskäytännöt)

Vastuullisen tieteen julkaisusarja 16:2022

4. vuosikerta

TEKIJÄ: Avoimen tieteen koordinaatio,
Tieteellisten seurain valtuuskunta

JULKAISIJA: Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta
ja Tieteellisten seurain valtuuskunta

Helsinki, 2022

ISSN: 2670-062X

ISBN: 978-952-5995-65-7

DOI: <https://doi.org/10.23847/tsv.419>

Hyväksytty Avoimen tieteen ja tutkimuksen kansallisessa ohjausryhmässä 29.10.2020 ja 31.5.2022.

Tämä teos on lisensoitu Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä.
Tarkastele lisenssiä osoitteessa <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.fi>.

SISÄLTÖ

LINJAUKSEN PÄÄMÄÄRÄ	4
JOHDANTO	4
MÄÄRITELMÄT	8
STRATEGISET PERIAATTEET JA NIIDEN TOTEUTUMISEN VASTUUT	15
OSALINJAUS 1: OPPIMATERIAALIEN AVOIN SAATAVUUS	17
OSALINJAUS 2: AVOIMET OPPIMIS- JA OPETUSKÄYTÄNNÖT	20
LIITE 1: TOIMENPITEIDEN AIKAJANA	23
LIITE 2: LINJAUKSEN LUONNOSTELU	27

LINJAUKSEN PÄÄMÄÄRÄ

Avoimien oppimateriaalien laatiminen, hyödyntäminen ja yhteiskehittäminen sekä muut avoimet opetuskäytännöt ovat osa korkeakoulutuksen arkea ja mahdollistavat jatkuvan oppimisen.

JOHDANTO

Tämä linjaus koskee oppimisen avoimuutta, oppimateriaalien avointa saatavuutta ja avoimia oppimis- ja opetuskäytäntöjä.

Tutkimus ja opetus sekä oppiminen ovat aina olleet läheisessä yhteydessä toisiinsa. Tutkimus tuo esiin uutta tietoa, jota opetus levittää laajemmin ihmisten saataville ja jonka oppiminen tekee osaksi yksilön omia valmiuksia. Siksi tieteen ja tutkimuksen avoimuus on luontevasti kytköksissä oppimisen avoimuuteen.

Jotta laajalla yleisöllä olisi aito mahdollisuus hyödyntää avoimeksi saatettuja tutkimustuloksia, ne on usein jalostettava muotoon, joka palvelee ja helpottaa niiden hyödyntämistä, leviämistä ja oppimista. Oppimisen tarpeisiin kehitettyjen materiaalien eli oppimateriaalien avoin saatavuus palvelee näin tutkimustulosten tunnetuksi tekemistä.

Avoimet oppimateriaalit ja esimerkiksi digitalisoitumisen tarjoamat uudenlaiset avoimemmat oppimis- ja opetuskäytännöt vähentävät tarvetta sitoa oppiminen ja opetus tiettyyn aikaan ja paikkaan. Oppimisen avoimuus on näin luonteva osa uudenlaista joustavaa oppimista, jossa jokaisella on elämäntilanteestaan ja asuinpaikastaan riippumatta enemmän tilaisuuksia oppia uutta.

Linjaus on suomalaisen korkeakoulu- ja tutkimusyhteisön yhteistyön tulos ja yhteinen näkemys oppimisen ja oppimateriaalien avoimuuden suunnasta.

OPETTAJAN JA TUTKIJAN VAPAUS

Linjauksen tavoitteena on toteuttaa avoimuus tavalla, joka tukee ja lisää korkeakouluasteen opettajien ja tutkijoiden vapautta ja mahdollisuuksia jakaa tutkittua tietoa opetuksessaan ja laatimissaan oppimateriaaleissa. Opetuksen ja oppimateriaalien tarkoituksena on jakaa tutkimukseen perustuvaa tietoa koko yhteiskuntaan. Opettajilla ja tutkijoilla tulee olla mahdollisuus valita opetuksessaan ja laatimissaan oppimateriaaleissa tähän tarkoitukseen parhaiten sopivat keinot. Korkeakoulu- ja tutkimusyhteisön tulee taata kannustimet ja rakenteet oppimisen ja oppimateriaalien avoimuudelle tavalla, joka kunnioittaa tasavertaisesti opettajien ja tutkijoiden opetuksen ja oppimateriaalien kehittämiseksi tekemää työtä.

KANSAINVÄLINEN JA KANSALLINEN VIITEKEHYS

Tämän linjauksen laatimisessa on hyödynnetty sitä laajaa kotimaista ja kansainvälistä työtä, jota oppimisen ja oppimateriaalien avoimuuden hyväksi on tehty. Merkittäviä kansainvälisiä lähteitä linjauksen luonnostelussa ovat olleet Euroopan komission julkaisu *Practical Guidelines on Open Education for Academics: modernising higher education via open educational practices* (2019) ja UNESCO:n Avoimien oppimateriaalien suositus (2019). Merkittäviä kansallisia saavutuksia ovat opetusministeriön ja opetushallituksen kehittämä ja CSC:n koordinoima kansallinen Avoimien oppimateriaalien kirjasto¹ sekä ARENE:n ja UNIFIn yhteinen visio korkeakoulujen digitalisaatiolle².

RISKIT JA UHAT

Vaikka avoimet oppimateriaalit ja muu avoimesti saatavilla oleva opetus ovat hyödyntäjälleen maksuttomia, niiden laatiminen ja muu kehittäminen vaatii monenlaisia resursseja. Riskinä on, että kustannukset ja työmäärät kasautuvat niille yksilöille ja organisaatioille, jotka ovat erityisen aktiivisia oppimisen ja oppimateriaalien avaamisessa. Korkeakoulu- ja tutkimusyhteisön onkin syytä pohtia avaamisesta syntyvien kustannusten ja työmäärien jakautumista ja huolehtia oppimisen ja oppimateriaalien avaamisen tarpeellisesta resursoinnista.

Riskinä on myös, että oppimista ja oppimateriaaleja lähdetään avaamaan pakon avulla. Riskiä ehkäisemään on laadittu tekijän päätösvaltaa korostava kansallinen suositus. Kaiken opetuksen ja kaikkien oppimateriaalien avaamiseen velvoittaminen ei ole edes perusteltua, koska osa opetuksesta ja oppimateriaaleista ei välttämättä toimi tietyn opetustilanteen ulkopuolella hyvin. Pakon sijaan oppimisen avaaminen tapahtuu parhaiten kannustamalla, esimerkiksi antamalla tunnustusta ja meriittejä oppimisen ja oppimateriaalien avaamisesta.

Toisenlaisen uhan taas synnyttää uskomus, että avoimet oppimateriaalit ja muu avoimesti saatavilla oleva opetus voisivat yksinään olla oppimisen ja opetuksen perusta ja korvata vuorovaikutteisen lähiopetuksen. Lähiopetusta ei saa unohtaa oppimisen avoimuutta edistäessä, ja opetuksen kokonaislaatua on hyvä seurata säännöllisesti. Lisäksi on syytä hyödyntää avoimen oppimisen ja avoimien oppimateriaalien tarjoamia mahdollisuuksia oppimisen ja opetuksen laadun parantamiseen.

1 Käyttöönotto vaiheittain 2019–2020, ks. aoe.fi

2 Ks. digivisio2030.fi.

Tietokirjoja kustantavien tieteellisten seurojen ja muiden kotimaisten tutkimusjulkaisijojen huolena on, että oppimateriaalien avoin saatavuus vaikuttaa haitallisesti heidän taloudellisiin toimintaedellytyksiinsä. Laadukkaasti kirjoitetuille ja toimitetuille erityisalojen tietokirjoille on kuitenkin oma paikkansa avointen oppimateriaalien rinnalla. Avoimet oppimateriaalit voivat synnyttää myös markkinoita erilaisille lisäarvoa tuottaville palveluille.

Taloudellisiin toimintaedellytyksiin liittyviä huolenaiheita esiintyy myös kaupallista koulutusta ja koulutusvientiä tarjoavissa korkeakouluissa. Koska linjaus ei edellytä avaamaan kaikkea opetusta, korkeakouluille jää mahdollisuuksia opetuksen kaupallistamiseen. Lisäksi avoimet oppimateriaalit ja muu avoimesti saatavilla oleva opetus tarjoavat markkinointiin liittyviä mahdollisuuksia. Laadukkaasti tuotettu avoin oppimateriaali tai verkkokurssi voi olla merkki laadukkaasta koulutusalan toimijasta ja näin houkuttaa oppijoita hyödyntämään myös kaupallisia tuotteita ja palveluita.

LINJAUKSEN RAKENNE JA TAUSTA

Linjauksen on laatinut suomalainen korkeakoulu- ja tutkimusyhteisö. Työn edistymisestä on vastannut Tieteellisten seurain valtuuskunnan (TSV) Avoimen tieteen koordinaation oppimisen avoimuuden asiantuntijaryhmän erikseen kokoama työryhmä. Työtä on ohjannut Avoimen tieteen ja tutkimuksen kansallinen ohjausryhmä. Linjaus tukee Avoimen tieteen ja tutkimuksen julistusta 2020–2025.³

Linjaus koostuu yhteisistä periaatteista ja (a) oppimateriaalien avoimen saatavuuden sekä (b) avoimien oppimis- ja opetuskäytäntöjen osalinjauksista, joissa määritellään tavoitteita ja toimenpiteitä.

Periaatteissa määritellään yleiset ehdot oppimisen ja oppimateriaalien avoimuuden edistämiseksi. Ne sanoittavat korkeakoulu- ja tutkimusyhteisölle tärkeitä asioita, joista on pidettävä kiinni avoimuutta edistettäessä. Osalinjauksiin kirjatut tavoitteet ovat enemmän aikaan sidottuja päämääriä, ja niihin liittyy konkreettisia toimenpiteitä. Muuttuva kansainvälinen ympäristö vaikuttaa tavoitteisiin ja niiden toimenpiteisiin nopeammin kuin periaatteisiin.

3 <https://doi.org/10.23847/isbn.9789525995237>.

TOIMEENPANO JA SEURANTA

Linjausta sovelletaan korkeakoulutuksessa sekä erilaisissa jatkuvan oppimisen muodoissa, joihin korkeakoulu- ja tutkimusyhteisön organisaatiot osallistuvat esimerkiksi järjestäjinä tai yhteistyökumppaneina. Linjausta voidaan tarvittaessa hyödyntää myös muiden koulutusalan organisaatioiden avoimen oppimisen ja avoimien oppimateriaalien käytänteitä suunniteltaessa.

Linjaus astuu vaiheittain voimaan 1.1.2021. Linjauksen yksityiskohtia täsmennetään suosituksilla, joista 31.5.2022 mennessä on julkaistu:

- Suositus oppimateriaalien avoimessa julkaisemisessa huomioitavista tekijänoikeudellisista asioista
- Avoimen oppimisen laatukriteerit. Osa 1. Avointen oppimateriaalien laatukriteeristö
- Opas avointen oppimateriaalien saavutettavuudesta
- Suositus meritoitumiselle oppimisen ja oppimateriaalien avoimuudesta
- Avoimen oppimisen osaamisvaatimukset

Linjauksen toimeenpanon seurannasta vastaa Avoimen tieteen koordinaatio, joka myös määrittelee vuosittain Oppimisen avoimuuden asiantuntijaryhmän asiantuntemusta hyödyntäen seurannan riittävät tavoitetasot. Linjausta päivitetään 2024.

MÄÄRITELMÄT

AVOIN OPPIMINEN

Oppimisen avaamisella tai avoimella oppimisella (Open Education) tarkoitetaan oppimaan pääsyn ja osallistumisen laajentamista suuremmille yleisöille ja kohderyhmille madaltamalla oppimisen esteitä ja lisäämällä sen saavutettavuutta, esteettömyyttä, tarjontaa ja oppijakeskeisyyttä. Se monipuolistaa opetuksen, oppimisen, tiedon luomisen, yhteiskehittämisen ja jakamisen mahdollisuuksia sekä yhdistää muodollisen ja vapaamuotoisen oppimisen reittejä.

Vaikka avoin oppiminen tapahtuu usein digitaalista teknologiaa hyödyntäen, avoin oppiminen ei ole sama asia kuin digitaalisuutta hyödyntävä oppiminen tai opetuksen tai oppimateriaalien digitalisoiminen.

AVOIN OPPIMATERIAALI

Avoimilla oppimateriaaleilla (Open Educational Resources) tarkoitetaan minkä tahansa muotoisia ja millä tahansa välineellä käytettäviä, opetus- ja oppimistarkoitukseen osittain suunniteltuja materiaaleja tai informaatiota, jotka on

- vapautettu yleiseen käyttöön (Public Domain) tai
- jaettu avoimella lisenssillä, joka antaa muille kuin tekijälle oikeuden maksuttomaan pääsyyn, uudelleenkäyttöön, uudelleen soveltamiseen, muokkaukseen ja edelleen jakamiseen.⁴

Lisäksi avoimien oppimateriaalien määriä laskettaessa huomioidaan myös ennen linjauksen voimaantuloa laaditut oppimateriaalit, jotka on lisensoitu osittain avoimilla lisensseillä, jotka kieltävät materiaalin pohjalta muokattujen versioiden julkaisemisen, materiaalin kaupallisen hyödyntämisen tai molemmat (esimerkiksi ND- ja NC- ehtoja sisältävät Creative Commons -lisenssit).

Vaikka tutkimusjulkaisuja voidaan käyttää oppimateriaaleina etenkin ylemmillä koulutustasoilla ja vaikka siten tutkimusjulkaisujen avoimuus tekee näistä avoimia oppimateriaaleinakin, tämä linjaus koskee ennen kaikkea sellaisia oppimateriaaleja, jotka eivät ole ensisijaisesti tutkimusjulkaisuja. Lisäksi linjauksessa yhdeksi avoimeksi oppimateriaaliksi katsotaan pedagogisesti mielekäs ja oppimisessa hyödynnettävissä oleva kokonaisuus.

4 Avointen oppimateriaalien määritelmä seuraa UNESCO:n 2019 oppimateriaalisuosituksessa annettua avointen oppimateriaalien määritelmää muuten, mutta siitä on poistettu maininta tutkimusmateriaaleista, joita käsitellään Tutkimusaineistojen ja -menetelmien avoimen saatavuuden linjauksessa.

AVOIMET OPPIMIS- JA OPETUSKÄYTÄNNÖT

Avoimilla oppimis- ja opetuskäytännöillä (Open Educational Practices) tarkoitetaan käytänteitä, joilla oppimisesta ja opetuksesta tehdään läpinäkyvää, jaettavaa ja jatkojalostettavaa.

Tällaisia käytänteitä ovat esimerkiksi:

- vertaisoppiminen ja opetuksen kehittäminen opiskelijoiden, tutkijoiden ja opetushenkilökunnan ja muun yhteiskunnan välillä
- opiskelijoiden osallistaminen oppimispolkujensa suunnitteluun ml. oppilaitoksen ulkopuolella hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen
- opetustarjonnan avaaminen laajalle yleisölle (esim. MOOC-kurssit)
- opetuksen suunnitteluun ja järjestämiseen liittyvien aineistojen jakaminen ja jatkohyödyntäminen (esim. opetussuunnitelmat, arviointimenetelmät, ohjeistukset, kokemukset opettamisen toteutuksesta ja oppimisesta)
- avointen oppimateriaalien käyttö, jatkokehitys ja yhteiskehittäminen (esim. videot, podcastit, kirjalliset materiaalit).

SUOMALAINEN KORKEAKOULU- JA TUTKIMUSYHTEISÖ

Suomalainen korkeakoulu- ja tutkimusyhteisö muodostuu osittain samoista toimijoista kuin Avoimen tieteen ja tutkimuksen julistuksessa määritelty suomalainen tutkimusyhteisö⁵, mutta erityisesti opetuksen näkökulmasta katsottuna. Tarkemmin suomalaiseen korkeakoulu- ja tutkimusyhteisöön kuuluvat:

- Suomen laeissa ja asetuksissa määritellyt yliopistot ja ammattikorkeakoulut

5 Suomalaisen tieteellisen tutkimusyhteisön muodostavat:

- yksittäiset suomalaiset ja ulkomaiset tutkijat ja tohtorikoulutettavat, jotka ovat affilioituneet suomalaisiin tutkimusorganisaatioihin, sekä apurahatutkijat, jotka ovat affilioituneet suomalaisiin tutkimusorganisaatioihin tai joiden työtä rahoittaa suomalainen tutkimusrahoittaja
- suomalaiset tutkimusorganisaatiot, kuten Suomen laeissa ja asetuksissa määritellyt yliopistot, ammattikorkeakoulut ja tutkimuslaitokset, tutkimusryhmineen ja yksittäisine tutkijoineen
- suomalaiset tutkimusrahoittajat, jotka ovat erikoistuneet rahoittamaan tieteellistä tutkimusta, kuten Suomen Akatemia, Business Finland ja lukuisat yksityiset säätiöt ja rahastot
- suomalaiset avoimen tieteen infrastruktuuria kehittävät palveluntuottajat, muun muassa CSC
- suomalaiset tieteelliset seurat
- suomalaiset tieteelliset akatemit ja neuvottelukunnat
- suomalaiset tieteelliset kirjastot ja arkistot
- suomalaiset tieteelliset kustantajat.

- suomalaisissa yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa toimiva opetus- ja tutkimushenkilöstö ja opetuksen sekä tutkimuksen tukihenkilöt
- suomalaisissa yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa toimivat opiskelijat erityisesti silloin, kun he osallistuvat oppimisen ja oppimateriaalien kehittämiseen
- suomalaiset avoimen korkeakouluopetuksen ja avoimen tutkimuksen infrastruktuuria kehittävät palveluntuottajat, kuten CSC – Tieteen tietotekniikan keskus
- muut suomalaisen tutkimusyhteisön muodostavat toimijat ja organisaatiot (esimerkiksi tutkimuslaitokset, tieteelliset seurukset ja kirjastot) erityisesti silloin, kun ne toimivat opetuksen ja oppimateriaalien parissa ja osallistuvat avoimen oppimisen kehittämiseen; tässä linjauksessa näitä kutsutaan muiksi avointa oppimista kehittäviksi organisaatioiksi.

OPPIJAT

Oppijalla⁶ tarkoitetaan tässä linjauksessa henkilöä, joka osallistuu suomalaisen korkeakoulun järjestämään koulutukseen tai on eri tavoin hakeutumassa tai hakeutunut siihen elämän eri vaiheissa tai muutoin hyödyntää suomalaisten korkeakoulujen tarjoamia oppimismahdollisuuksia. Oppijoihin sisältyvät suomalaisten korkeakoulujen tutkinto-opiskelijat, mutta oppija ei välttämättä ole tutkinto-opiskelija.

AVOIMEN OPPIMISEN OSAAMISVAATIMUKSET

Avointen oppimisen osaamisvaatimusten kansallisessa suosituksessa⁷ määritellään, mitä tietoja ja taitoja avoimen oppimisen osaajan pitäisi hallita. Osaamisvaatimukset muodostavat kolmiportaisen, kumuloituvan asteikon:

- avoimien oppimateriaalien hyödyntäjä ymmärtää avoimen oppimisen peruskäsitteet ja osaa sijoittaa ne laajempaan avoimen tieteen ja tutkimuksen kenttään, ymmärtää, millaisia oikeuksia ja velvollisuuksia tekijänoikeuslaki materiaalien hyödyntäjälle antaa ja asettaa, osaa löytää ja hyödyntää avoimia oppimateriaaleja ja muita materiaaleja omassa opetuksessaan tekijänoikeuksia ja lisenssiehtoja noudattaen sekä osaa arvioida avoimien oppimateriaalien laatua,

6 <https://sanastot.suomi.fi/concepts/72df0ad6-c358-4c09-9b29-83e9722acc91/concept/1002e886-36d6-4fe9-8df0-5c715e84796d>.

7 <https://doi.org/10.23847/tsv.80>.

- avoimien oppimateriaalien laatija ymmärtää, millaisia oikeuksia ja velvollisuuksia tekijänoikeuslaki oppimateriaalien laatijalle antaa ja asettaa, osaa laatia, julkaista ja kuvailla avoimia oppimateriaaleja, ymmärtää avoimiin oppimateriaaleihin liittyviä tietosuoja- ja tietoturvakysymyksiä sekä osaa osoittaa ansionsa avointen oppimateriaalien laatimisessa,
- avoimen oppimisen vaikuttaja tuntee avoimia oppimis- ja opetuskäytäntöjä, tietää, miten avoimia oppimateriaaleja ja avoimia verkkokursseja yhteiskehitetään, sekä tunnistaa avoimen oppimisen verkostoitumis- ja ansioitumiskäytäntöjä.

OPETUKSEN SUUNNITTELUUN JA JÄRJESTÄMISEEN LIITTYVÄN OSAAMISEN JAKAMINEN

Opetuksen järjestäjillä on monenlaista osaamista opetuksen suunnittelusta ja järjestämisestä. Osa voi olla kirjalliseen asuun tuotua eksplisiittistä tietoa, kuten erilaisia suunnitelmia opetetavan opintojakson kulusta tai käytettävistä menetelmistä. Osa taas voi olla implisiittisempää osaamista, esimerkiksi kokemuksia opetuksen toteuttamisesta. Tätä osaamistaan voi jakaa toisille monella tavalla, parhaimmillaan myös organisaatorajojen yli. Kirjallisia tai muita materiaaleja voi suoraan jakaa toisille opetuksen järjestäjille, kun taas implisiittisempää osaamista voi jakaa esimerkiksi esitelmätilaisuuksissa tai epämuodollisena vertaisohjaamisena ja mentoroimisena.

OSAAMISEN TUNNUSTAMINEN

Osaamisen tunnustamisella⁸ tarkoitetaan toimenpidettä, jossa oppijan osaaminen, joka vastaa suoritettavan tutkinnon perusteita, suoritettavan koulutuksen perusteita tai tutkintovaatimuksia, mutta on hankittu ja osoitettu toisessa yhteydessä sekä todennettu, sisällytetään osaksi tutkintoa. Osaamisen tunnustamista edeltää yleensä osaamisen tunnistaminen⁹, jossa koulutustoimija selvittää oppijan esittämien asiakirjojen ja muiden mahdollisten selvitysten perusteella hänen osaamisensa sekä muut lähtökohtansa suhteessa vaatimuksiin ja tavoitteisiin. Osaamisen tunnistaminen ja osaamisen tunnustaminen muodostavat yhdessä vastaavan toimenpiteen kuin opintosuorituksen hyväksilukeminen,¹⁰ mutta tunnistettava ja tunnustettava osaaminen voi olla muutakin kuin opintosuorituksia.

8 <https://sanastot.suomi.fi/concepts/72df0ad6-c358-4c09-9b29-83e9722acc91/concept/fb6a1e97-ccea-4428-b0cf-501a69ec5989>.

9 <https://sanastot.suomi.fi/concepts/72df0ad6-c358-4c09-9b29-83e9722acc91/concept/55e12b1c-d0cc-4ea4-a030-ae6802ab3ed1>.

10 <https://sanastot.suomi.fi/concepts/72df0ad6-c358-4c09-9b29-83e9722acc91/concept/bf3a6cc1-f92e-4a25-a488-2419fb3ee5be>.

AVOIMEN OPPIMISEN SUUNNITTELUUN JA TOTEUTUKSEEN OSALLISTAMINEN

Oppijoita voi osallistaa avoimen oppimisen suunnitteluun ja toteutukseen monella tasolla. Yksittäinen oppija voi ensinnäkin suunnitella omaa avointa oppimistaan räätälöimällä itselleen koulutuksen erilaisista opintojaksoista. Lisäksi oppijoita voi yleisemmin osallistaa erilaisten avoimessa oppimisessä hyödynnettävien opintojaksojen suunnitteluun esimerkiksi kyselyiden tai työpajojen avulla. Myös opintojaksojen kehittäminen oppijoilta saadun palautteen avulla on avoimen oppimiseen suunnitteluun ja toteutukseen osallistamista.

OPPIMISTUOTOS

Oppimistuotos on oppimisen tuloksena syntynyt materiaali, esimerkiksi blogikirjoitus, video tai raportti.

OPETUKSEEN JA ARVIOINTIIN LIITTYVIEN AINEISTOJEN JAKAMINEN

Opetukseen ja arviointiin liittyvien aineistojen jakamisella tarkoitetaan esimerkiksi opetussuunnitelmien, arviointimenetelmien sekä opettamisen toteutukseen ja oppimiseen liittyvien ohjeistusten ja kokemusten avointa jakamista.

MYDATA

MyDatalla (omadatalla) tarkoitetaan ihmiskeskeistä lähestymistapaa henkilöön liittyvän tiedon hallintaan. MyDatalla tavoitellaan sitä, että henkilö itse voi jatkokäyttää ja hallinnoida omia henkilöä koskevien tietojensa (jatko)käyttöä yhteentoimivalla, koneluettavalla ja selkeällä tavalla. MyDatalla voidaan tarkoittaa myös henkilötietojen osajoukkoa, jossa edellä mainitut ominaisuudet toteutuvat.

MyDatan periaatteet ovat ihmiskeskeinen henkilötiedon hallinta, yksilö ”integraatiopisteenä” – eli tiedonliikkumisen mahdollistajana – yksilön voimaannuttaminen, tiedon siirrettävyys, läpinäkyvyys ja vastuullisuus sekä yhteentoimivuus. Näiden [MyData-julistuksessa \(englanniksi\)](https://mydata.org/declaration/)¹¹ aukikirjoitettujen periaatteiden avulla voidaan tarkastella MyDatan toteutumisasastetta.

KAIKILLE AVOIN OPETUS

Opetus muodostaa avoimuuden kannalta jatkumon, jossa toisessa ääripäässä on kaikille avoimesti ja maksutta tarjolla oleva opetus, toisessa taas vain rajatulle ryhmälle (esimerkiksi tutkinto-opiskelijoille) tarkoitettu opetus. Käytännössä eri opetustilanteiden luokittelu jompaankumpaan ääripäähän tai niiden väliin voi olla vaikeaa: muuten avoimessa opetuk-

11 <https://mydata.org/declaration/>.

sessä saatetaan resurssien vuoksi joutua rajaamaan esimerkiksi suoritusmerkintöjen antamista, kun taas esimerkiksi ensisijaisesti tutkinto-opiskelijoille tarkoitetun opetuksen seuraaminen saattaa olla muillekin mahdollista.

Tässä linjauksessa määritellään kaikille avoimeen opetukseen kuuluvaksi kaikki opetus, joka on laajasti saatavilla ja johon kuka tahansa voi osallistua maksutta. Oppimissuorituksen myöntäminen kaikille avoimesta opetuksesta voi olla maksullista. Kaikille avoin opetus voi tapahtua lähiopetuksena, etäopetuksena tai hybridinä, esimerkiksi erilaisten avointen verkkokurssien avulla.

AVOIMET OSAAMISMERKIT

Avoimia osaamismerkkejä¹² (Open Badge) luodaan ja myönnetään osaamisen, taitojen ja saavutusten tunnistamiseen ja tunnustamiseen. Avoimet osaamismerkit liittyvät usein epävirallisen oppimisen näkyväksi tekemiseen. Avoimilla osaamismerkeillä pyritään tunnistamaan ja tunnustamaan esimerkiksi se, mitä opimme töissä, harrastuksissa tai erilaisissa luottamustehtävissä. Merkit nähdään keinona tukea elinikäistä oppimista sekä työllistymistä ja niillä pyritään ehkäisemään sosiaalista syrjäytymistä.

Avointen osaamismerkkien alkuperäinen ajatus ei ole pelkästään epävirallisen oppimisen näkyväksi tekeminen, vaan myös se, että parempaan osaamiseen tunnistamiseen päästään, kun organisaatioiden lisäksi myös henkilöt ja yhteisöt voivat tunnistaa ja tunnustaa omaa tai toistensa osaamista, taitoja ja saavutuksia.

Teknisestä näkökulmasta avoin osaamismerkki on kuva, joka sisältää metadatan. Metadata kertoo, kuka on myöntänyt merkin kenelle, mitä merkki tunnistaa ja tunnustaa ja millä kriteereillä. Metadata noudattaa Open Badge -standardia, jonka pohjalta voidaan tarkistaa, onko merkki aito ja onko se voimassa.

OPPIMISANALYTIikka

Oppimisanalytiikalla tarkoitetaan oppijasta ja oppimisprosessista kertyvien tietojen keräämistä, mittaamista, analysointia ja raportointia tarkoituksena ymmärtää sekä kehittää oppimista ja oppimisympäristöjä.¹³ Oppimisanalytiikka kerää, mittaa, analysoi ja raportoi opiskelusta kertyvää dataa, tekniset toiminnallisuudet on sisäänrakennettu uusimpiin oppimisalustoihin. Oppimisanalytiikka perustuu opiskelijan digitaalisiin jälkiin, joita hän opiskelunsa aikana jättää käytettyihin järjestelmiin.¹⁴

12 <https://openbadgefactory.com/fi/mita-on-open-badge/>.

13 Ks. [Learning Analytics: The Emergence of a Discipline – George Siemens, 2013 \(laurea.fi, englanniksi\): https://journals-sagepub-com.nelli.laurea.fi/doi/10.1177/0002764213498851](https://journals-sagepub-com.nelli.laurea.fi/doi/10.1177/0002764213498851).

14 Ks. [Oppimisanalytiikka ubiikin oppimisen tukena näkymä \(journal.fi\): https://journal.fi/akakk/article/view/84782/43852?acceptCookies=1](https://journal.fi/akakk/article/view/84782/43852?acceptCookies=1).

OPPIMISEN JA OPETTAMISEN DATA

Oppimisen ja opettamisen datalla tarkoitetaan eri alustoihin oppimisen ja opetuksen prosessissa kertyvää tietoa.

STRATEGISET PERIAATTEET JA NIIDEN TOTEUTUMISEN VASTUUT

Kaikkiin periaatteisiin liittyvä nykytilanteen kartoitus vaatii seurantakriteerien määrittelyä. Seurantakriteerit määritellään erillisissä suosituksissa. Suositusten laatimisesta huolehtii Avoimen tieteen koordinaatio, ja korkeakoulut ja muut avointa oppimista kehittävät organisaatiot osallistuvat määrittelytyöhön. Määrittelytyössä hyödynnetään olemassa olevia kriteeristöjä ja suosituksia. Kriteerien toteutuminen varmistetaan osana avoimen tieteen kansallista seurantaa ja niitä päivitetään tarvittaessa.

PERIAATE 1: OPETUKSEN JA SEN YHTEYDESSÄ KEHITETTYJEN AVOIMIEN OPPIMATERIAALIEN SISÄLLÖN LUOTETTAVUUTTA JA MUITA LAADUN OSATEKIJÖITÄ ARVIOIDAAN AVOIMUUDEN OHELLA.

Periaatteen toteutumisen varmistaminen ja seuranta:

- A. Nykytilanteen kartoitus: Vuonna 2021 Avoimen tieteen koordinaatio selvittää, miten oppimisen ja oppimateriaalien yleisiä laatukriteerejä voi soveltaa avoimeen oppimiseen ja avoimiin oppimateriaaleihin, ja mitä muita laatukriteereitä tarvitaan.
- B. Jatkuva seuranta: Kriteerien seurannan lisäksi yliopistot ja ammattikorkeakoulut varmistavat omissa laatujärjestelmissään, että panostukset avoimien oppimateriaalien ja muun avoimesti saatavilla olevan opetuksen laatimiseen ja hyödyntämiseen lisäävät opetuksen kokonaislaatua. Korkeakoulut varmistavat, että laadukasta lähiopetusta järjestetään, vaikka oppimateriaaleja ja opetusta on laajalti saatavilla avoimesti.

PERIAATE 2: AVOIMEN OPPIMISEN JA AVOINTEN OPPIMATERIAALIEN KEHITTÄMISESSÄ JA HYÖDYNTÄMISESSÄ KUNNIOITETAAN TEKIJÄNOIKEUKSIA, TIETOSUOJAA JA EETTISIÄ KÄYTÄNTÖJÄ.

Periaatteen toteutumisen varmistaminen ja seuranta:

- A. Nykytilanteen kartoitus: Vuonna 2020 Avoimen tieteen koordinaatio kartoittaa, mitä sopimuksellisia sekä tekijän-

oikeuksiin, tietosuojaan ja lisensointiin liittyviä kysymyksiä on huomioitava oppimateriaaleja avattaessa.

- B. Jatkuva seuranta: Kriteerien seurannan lisäksi Avoimen tieteen koordinaatio käynnistää vuoden 2021 aikana tutkimustuotosten immateriaalioikeuksiin (ml. niiden pohjalta laaditut oppimateriaalit) liittyvän selvityksen, jonka tarkoituksena on selkeyttää omistajuus- ja sopimuskysymyksiä. Selvityksessä hyödynnetään korkeakoulujen sekä tutkimus- ja opetusalan työntekijäjärjestöjen asiantuntemusta.

PERIAATE 3: AVOIMEN OPPIMISEN JA AVOINTEN OPPIMATERIAALIEN KEHITTÄMISESSÄ HUOMIOIDAAN NIIDEN SAAVUTETTAVUUS JA SOVELTUMINEN MONENLAISILLE OPPIJOILLE.

Periaatteen toteutumisen varmistaminen ja seuranta:

- A. Nykytilanteen kartoitus: Vuonna 2021 Avoimen tieteen koordinaatio kartoittaa ja tunnistaa kriteerit oppimateriaalien saavutettavuudelle. Viimeistään vuonna 2022 tunnistetaan kriteerit oppijoiden moninaisuuden ja sisältöjen vastuullisuuden huomioimiselle avoimessa oppimisessa ja oppimateriaaleissa.
- B. Jatkuva seuranta: Osana avoimen tieteen kansallista seurantaa.

PERIAATE 4: OPPIMISEN JA OPPIMATERIAALIEN AVOIMUUDEN KEHITTÄMISEEN TEHTYÄ TYÖTÄ ARVOSTETAAN MERITOITUMISKRITEEREISSÄ JA TYÖTEHTÄVIEN SUUNNITELUSSA.

Periaatteen toteutumisen varmistaminen ja seuranta:

- A. Nykytilanteen kartoitus: Vuonna 2021 Avoimen tieteen koordinaatio tunnistaa hyvät käytännöt, miten oppimisen ja oppimateriaalien avoimuuden kehittäminen huomioidaan työtehtävissä ja miten siitä merittoutaan. Lisäksi Avoimen tieteen koordinaatio suunnittelee yhdessä CSC:n, korkeakoulujen ja muiden avointa oppimista kehittävien organisaatioiden kanssa merittien arvioimista tukevia mittareita ja tietopohjaa.
- A. Jatkuva seuranta: Osana avoimen tieteen kansallista seurantaa.

OSALINJAUS 1: OPPIMATERIAALIEN AVOIN SAATAVUUS

TAVOITTEET JA NIIDEN EDELLYTTÄMÄT TOIMENPITEET

TAVOITE 1: Vuoteen 2025 mennessä korkeakouluissa hyödynnetään ja laaditaan avoimia oppimateriaaleja laajasti.

Tavoitteen edellyttämät toimenpiteet:

- b) Viimeistään vuonna 2022 Avoimen tieteen koordinaatio laatii yhdessä korkeakoulujen ja muiden avointa oppimista kehittävien organisaatioiden kanssa yhteisen suosituksen käytännöistä ja työkaluista, joilla varmistetaan avoimien oppimateriaalien löydettävyys, yhteentoimivuus, uudelleenkäytettävyys ja jatkokehittävyys.
- c) Viimeistään vuonna 2022 Avoimen tieteen koordinaatio selvittää mahdollisuuksia luoda yhdessä CSC:n kanssa avoimen verkkokurssin, jonka suorittaminen antaa avoimien oppimateriaalien laatimiseen ja hyödyntämiseen tarpeelliset valmiudet.
- d) Viimeistään vuonna 2023 Avoimen tieteen koordinaatio määrittelee yhdessä korkeakoulujen ja muiden avointa oppimista kehittävien organisaatioiden kanssa avoimien oppimateriaalien osaamisvaatimukset, jotka kertovat, mitä taitoja opettajan on avoimien oppimateriaalien laatimisessa ja hyödyntämisessä hyvä hallita.
- e) Korkeakoulut ja muut avointa oppimista kehittävät organisaatiot laativat tämän linjauksen ja sitä täsmentävien suositusten pohjalta avoimista oppimateriaaleista omat ohjeensa, jotka neuvovat esimerkiksi sopimuksellisista asioista, lisensseistä, oppimateriaalien avaamisen työkaluista, suositelluista jakamispaikoista sekä avoimien oppimateriaalien löytämisestä ja hyödyntämisestä.
- f) Korkeakoulut ja muut avointa oppimista kehittävät organisaatiot tarjoavat avoimien oppimateriaalien laatijoille tukea ja koulutusta lisensointiin, avoimuuteen ja sen käytännön toteuttamiseen liittyvissä kysymyksissä.
- g) Osana avoimen tieteen kansallista seurantaa selvitetään säännöllisesti organisaatioiden valmiuksia tukea avoimien oppimateriaalien laatimista.

TAVOITE 2: Vuoteen 2025 mennessä korkeakouluasteen avoimien oppimateriaalien määrä on kasvanut moninkertaiseksi ja laatu on parantunut oppimista paremmin palvelevaksi.

Tavoitteen edellyttämät toimenpiteet:

- a) Viimeistään vuonna 2021 Avoimen tieteen koordinaatio kehittää palkinnon, joka jaetaan vuosittain oppimisen ja oppimateriaalien avoimuuden kehittämisessä ansioituneelle henkilölle tai ryhmälle.
- b) Viimeistään vuonna 2023 Avoimen tieteen koordinaatio selvittää rahoitusmekanismeja avointen oppimateriaalien kehittämiselle vertailemalla myös kansainvälisiä esimerkkejä.
- c) Avoimien oppimateriaalien tekijöiden suositellaan kuvailemaan laatimansa avoimet oppimateriaalit Avointen oppimateriaalien kirjastoon.
- d) Korkeakoulut ja muut avointa oppimista kehittävät organisaatiot etsivät Avointen oppimateriaalien kirjaston kanssa menetelmiä, joilla organisaatioiden omiin varantoihin tallennetut avoimet oppimateriaalit tallentuvat myös Avointen oppimateriaalien kirjastoon.
- e) Viimeistään vuonna 2023 korkeakoulut ja keskeiset rahoittajat sopivat UNIFIn ja ARENEn avustuksella, miten oppimateriaalien avoimen saatavuuden edistämisestä syntyvät kustannukset jakautuvat, ja tukevat sopimansa mallin mukaisesti avointen oppimateriaalien laatimista ja päivittämistä.
- f) Tutkimusrahoittajat huomioivat tutkimustulosten pohjalta laadittavat avoimet oppimateriaalit myönteisesti rahoituspäätöksissä.
- g) Korkeakoulut ja muut avointa oppimista kehittävät organisaatiot suunnittelevat ja toteuttavat yhteisiä hankkeita, joissa edistetään kaikkien hankkeeseen osallistujien valmiuksia avoimien oppimateriaalien kehittämiseen, kehitetään yhdessä laadukkaita avoimia oppimateriaaleja ja luodaan verkostoja avoimien oppimateriaalien markkinointiin.
- h) Korkeakoulut ja muut avointa oppimista kehittävät organisaatiot suunnittelevat ja toteuttavat muiden koulutusasteiden kanssa yhteistyöhankkeita, joissa hyödynnetään korkeakouluasteen avoimia oppimateriaaleja.
- i) Osana avoimen tieteen seuranta luodaan ja otetaan käyttöön prosessi seuraamaan korkeakouluasteen avoimien oppimateriaalien laatua ja määrää.
 - i) Avointen oppimateriaalien kirjasto kokoaa vuosittain tietoja sinne kuvailtujen sekä sieltä ladattujen korkeakoulutusasteen oppimateriaalien määristä eri koulutusaloilla ja eri kielillä.

- ii) Avointen oppimateriaalien kirjasto kokoaa tietoja sinne tallennettujen korkeakouluasteen oppimateriaalien päivittämisestä ja saavutettavuudesta.
- iii) Selvitetään säännöllisesti eri alojen opettajien ja opiskelijoiden näkemyksiä avoimien oppimateriaalien laadun ja määrän riittävydestä.
- iv) Säännöllisesti Oppimisen avoimuuden asiantuntijaryhmän asiantuntemusta hyödyntäen määritellään kohtien (i)–(iii) tuloksille riittävyden tasot aiempien vuosien kehityksen perusteella.
- v) Säännöllisesti julkaistaan kohtien (i)–(iv) perusteella raportti oppimateriaalien avoimuuden kehityksestä korkeakoulu- ja tutkimusyhteisössä.

TAVOITE 3: Vuoteen 2025 mennessä Suomi tunnetaan korkeakouluasteen avoimien oppimateriaalien edelläkävijänä ja edistäjänä.

Tavoitteen edellyttämät toimenpiteet:

- a) Suomalainen korkeakoulu- ja tutkimusyhteisö osallistuu avoimien oppimateriaalien käytön ja arvostuksen edistämiseen ja tutkimiseen EU:n tasolla.
- b) Avoimen tieteen koordinaatio viestii avoimista oppimateriaaleista, niitä koskevasta linjauksesta ja yhteisesti laadituista suosituksista sekä avoimeen oppimiseen liittyvistä palveluista ja hankkeista sekä Suomessa että kansainvälisesti.
- c) Korkeakoulut ja muut avointa oppimista kehittävät organisaatiot tiedottavat avoimista oppimateriaaleista ja niihin liittyvistä käytänteistä organisaation sisällä sekä kumppaneilleen ja laajemmalle yleisölle kansallisesti ja kansainvälisesti.
- d) Suomalaiset korkeakoulut ja muut avointa oppimista kehittävät organisaatiot sekä avoimen tieteen koordinaatio osallistuvat kansainvälisiin ja erityisesti EU:n yhteistyöhankkeisiin, joiden tavoitteena on edistää avointen oppimateriaalien kehittämistä ja hyödyntämistä.
- e) Viimeistään vuonna 2023 Avoimen tieteen koordinaatio selvittää yhdessä korkeakoulujen, tutkimusrahoittajien ja muiden avointa oppimista kehittävien organisaatioiden kanssa mahdollisuuksia hankkeeseen, joka tutkii korkeakoulujen avoimien oppimateriaalien laatua, määriä, käyttöä ja arvostusta Euroopan Unionin maissa.
 - i) Tutkimushanke selvittää ja luo tutkimusmenetelmiä, joilla eri maissa ja eri kielillä julkaistujen avoimien oppimateriaalien käyttöä ja arvostusta voidaan arvioida tasavertaisesti.

OSALINJAUS 2: AVOIMET OPPIMIS- JA OPETUSKÄYTÄNNÖT

TAVOITTEET JA NIIDEN EDELLYTTÄMÄT TOIMENPITEET

TAVOITE 1: Vuoteen 2025 mennessä korkeakoulut hyödyntävät avoimia oppimis- ja opetuskäytäntöjä ja tukevat opetuksen ja oppimisen yhteistyötä, yhteisöllisyyttä ja jakamista.

Tavoitteen vaatimat toimenpiteet:

- a) Vuoteen 2024 mennessä korkeakouluilla on käytössä linjaus, joka ohjaa avoimen oppimisen johtamista, laatutyötä sekä henkilöstön meritoitumis- ja kannustinjärjestelmiä tukemaan avoimia oppimis- ja opetuskäytänteitä.
- b) Viimeistään vuodesta 2024 alkaen korkeakoulut edistävät opetusta tukevien palveluiden järjestämisessä avoimuutta, kuten avoimen datan, avoimien oppimis- ja yhteistyöalustojen ja avoimen lähdekoodin ohjelmistojen hyödyntämistä sekä palveluiden hankinnan läpinäkyvyyttä.
 - i) Korkeakoulujen opetuksen, tietohallinnon ja kirjastojen verkostot edistävät yhteistyössä opetuksessa käytettävien avointen oppimis- ja yhteistyöalustojen ja ohjelmistojen sekä avoimen oppimisen palveluiden yhteentoimivuutta.
- c) Viimeistään vuodesta 2024 alkaen korkeakoulu- ja tutkimusyhteisössä kehitetään osaamista avoimista oppimis- ja opetuskäytännöistä.
 - i) Avoimen tieteen ja tutkimuksen koordinaatio yhteistyössä korkeakoulujen ja muiden avointa oppimista edistävien organisaatioiden kanssa luo avoimien oppimis- ja opetuskäytäntöjen osaajaverkoston.
 - ii) Korkeakoulu- ja tutkimusyhteisö vakiinnuttaa avoimen oppimisen osaamisvaatimukset osaksi opettajankoulutuksia.
 - iii) Korkeakoulut mahdollistavat, että henkilöstö voi kehittää osaamistaan avoimista oppimis- ja opetuskäytännöistä.
- d) Viimeistään vuodesta 2024 alkaen korkeakoulut kannustavat henkilöstöään jakamaan opetuksen suunnitteluun ja järjestämiseen liittyvää osaamista.

TAVOITE 2: Vuoteen 2025 mennessä oppijoille tarjotaan mahdollisuuksia ja tukea avoimeen oppimiseen.

Tavoitteen vaatimat toimenpiteet:

- a) Korkeakouluissa tunnustetaan monipuolisesti avoimen oppimisen kautta saatu osaaminen.
- b) Korkeakoulut tarjoavat keinoja ja tukea oppimisen saatavuuden, saavutettavuuden ja esteettömyyden parantamiseen.
- c) Korkeakouluissa osallistetaan oppijoita avoimen oppimisen ja opetuksen suunnitteluun ja toteutukseen.
 - i) Viimeistään vuodesta 2024 korkeakouluissa on valmiina käytännöt oppijoiden osallistamiseen.
- d) Viimeistään vuodesta 2023 alkaen korkeakoulut tukevat oppijoiden osaamista avoimeen tieteeseen ja oppimiseen liittyvissä teemoissa, kuten lisenssikäytännöissä ja tekijänoikeuksissa.
- e) Viimeistään vuodesta 2025 alkaen korkeakoulut kannustavat oppijoita jakamaan oppimistuotoksiaan avoimesti ja hyödyntämään muiden oppijoiden avaamia materiaaleja avoimen oppimisen laatuksiteerejä soveltaen.
 - i) Korkeakouluissa edistetään oppijalle vapaaehtoista avointa jakamis- ja yhteistyökulttuuria tuomalla esiin avoimen jakamisen tuomia yhteistyö-, vertaiskehitys- ja käyttömahdollisuuksia ja kertomalla avoimen jakamisen riskeistä.
 - ii) Vuodesta 2023 alkaen korkeakoulut yhdessä avoimen tieteen ja tutkimuksen koordinaation kanssa lisäävät opettajien ymmärrystä tekijänoikeuksien asettamista ehdoista oppijoiden tuottamien materiaalien avoimelle jakamiselle.
 - iii) Vuoteen 2024 mennessä korkeakoulut ovat kehittäneet ohjeet ja toimintamallit oppimistuotosten avoimeen jakamiseen.
 - iv) Vuodesta 2024 alkaen avoimen tieteen seurannassa huomioidaan, miten oppijoille on tarjolla tietoa oppimistuotostensa avoimesta jakamisesta.
- f) Viimeistään vuodesta 2024 alkaen korkeakoulut kannustavat opettajia jakamaan avoimesti oppijoille opetukseen ja arviointiin liittyviä aineistoja.
- g) Vuoteen 2024 mennessä korkeakoulut Digivisio 2030 -hankkeessa alkavat suunnittelemaan, miten omaan oppimiseen liittyvä tieto on oppijan hyödynnettävissä MyData-periaatteiden mukaisesti.

TAVOITE 3: Vuoteen 2025 mennessä avoin oppiminen on merkittävä osa korkeakoulu- ja tutkimusyhteisön yhteiskunnallista vuorovaikutusta.

Tavoitteen vaatimat toimenpiteet:

- a) Korkeakoulut lisäävät kaikille avointa opetusta.
 - i) Korkeakoulut selventävät ja julkisesti tiedottavat, miten voi osallistua kaikille avoimeen opetukseen, mukaan lukien lähiopetuksen.
 - ii) Viimeistään vuodesta 2024 alkaen korkeakoulut kehittävät alustoja ja palveluita, jotka mahdollistavat opetuksen digitaalisen avaamisen.
 - iii) Viimeistään vuodesta 2023 alkaen korkeakoulut tekevät kansallisesti ja kansainvälisesti yhteistyötä kaikille avoimen opetuksen kehittämisessä ja toteuttamisessa.
 - iv) Vuodesta 2024 alkaen avoimen tieteen seurannassa huomioidaan kaikille avoin opetus ja siihen osallistuminen.
- b) Korkeakoulut myöntävät alan standardien mukaisia avoimia osaamismerkkejä tai suoritusmerkintöjä avoimen oppimisen suorituksista.
- c) Korkeakoulut ja muut avointa oppimista edistävät organisaatiot toteuttavat yhteistyössä tiedeviestintää¹⁵ ja tiedekasvatusta¹⁶ Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan sekä Tieteellisten seurain valtuuskunnan suositusten mukaisesti.
- d) Viimeistään vuodesta 2023 alkaen korkeakoulut suunnittelevat oppimisen ja opettamisen datan jakamista avoimesti ja vastuullisen aineistohallinnan käytäntöjä noudattaen.
 - i) Vuoteen 2023 mennessä korkeakoulut sopivat Digivisio 2030 -hankkeessa oppimisen ja opettamisen datan avaamisen hyvistä käytännöistä.
 - ii) Vuoteen 2024 mennessä korkeakoulut alkavat suunnitella Digivisio 2030 -hankkeessa oppimisen ja opettamisen datan avaamisen mahdollistavia palveluita.
- e) Korkeakoulut ja muut avointa oppimista edistävät organisaatiot tekevät kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä avoimen oppimisen kehittämisessä ja tutkimisessa.

15 <https://tjnk.fi/fi/tjnk/julkaisut/tiedeviestinnan-suositukset>.

16 <https://tjnk.fi/fi/tjnk/julkaisut/tiedekasvatuksen-suositukset>.

LIITE 1: TOIMENPITEIDEN AIKAJANA

Heti linjauksen julkaisemisen jälkeen:

- Korkeakoulut ja muut avointa oppimista kehittävät organisaatiot laativat tämän linjauksen ja sitä täsmentävien suositusten pohjalta avoimista oppimateriaaleista omat ohjeensa, jotka neuvovat esimerkiksi sopimuksellisista asioista, lisensseistä, oppimateriaalien avaamisen työkaluista, suositelluista jakamispaikoista sekä avoimien oppimateriaalien löytämisestä ja hyödyntämisestä.
- Korkeakoulut ja muut avointa oppimista kehittävät organisaatiot tarjoavat avoimien oppimateriaalien laatijoille tukea ja koulutusta lisensointiin, avoimuuteen ja sen käytännön toteuttamiseen liittyvissä kysymyksissä.
- Osana avoimen tieteen kansallista seuranta selvitetään säännöllisesti organisaatioiden valmiuksia tukea avoimien oppimateriaalien laatimista sekä avoimien oppimateriaalien laatua ja määrää.
- Avoimien oppimateriaalien tekijöiden suositellaan kuvailemaan laatimansa avoimet oppimateriaalit Avointen oppimateriaalien kirjastoon.
- Korkeakoulut ja muut avointa oppimista kehittävät organisaatiot etsivät Avointen oppimateriaalien kirjaston kanssa menetelmiä, joilla organisaatioiden omiin varantoihin tallennetut avoimet oppimateriaalit tallentuvat myös Avointen oppimateriaalien kirjastoon.
- Tutkimusrahoittajat huomioivat tutkimustulosten pohjalta laadittavat avoimet oppimateriaalit myönteisesti rahoituspäätöksissä.
- Korkeakoulut ja muut avointa oppimista kehittävät organisaatiot suunnittelevat ja toteuttavat yhteisiä hankkeita, joissa edistetään kaikkien hankkeeseen osallistujien valmiuksia avoimien oppimateriaalien kehittämiseen, kehitetään yhdessä laadukkaita avoimia oppimateriaaleja ja luodaan verkostoja avoimien oppimateriaalien markkinoimiseen.
- Korkeakoulut ja muut avointa oppimista kehittävät organisaatiot suunnittelevat ja toteuttavat muiden koulutusasteiden kanssa yhteistyöhankkeita, joissa hyödynnetään korkeakouluasteen avoimia oppimateriaaleja.
- Suomalainen korkeakoulu- ja tutkimusyhteisö osallistuu avoimien oppimateriaalien käytön ja arvostuksen edistämiseen ja tutkimiseen EU:n tasolla.

- Avoimen tieteen koordinaatio viestii avoimista oppimateriaaleista, niitä koskevasta linjauksesta ja yhteisesti laadituista suosituksista sekä avoimeen oppimiseen liittyvistä palveluista ja hankkeista sekä Suomessa että kansainvälisesti.
- Korkeakoulut ja muut avointa oppimista kehittävät organisaatiot tiedottavat avoimista oppimateriaaleista ja niihin liittyvistä käytänteistä organisaation sisällä sekä kumppaneilleen ja laajemmalle yleisölle kansallisesti ja kansainvälisesti.
- Suomalaiset korkeakoulut ja muut avointa oppimista kehittävät organisaatiot sekä avoimen tieteen koordinaatio osallistuvat kansainvälisiin ja erityisesti EU:n yhteistyöhankkeisiin, joiden tavoitteena on edistää avointen oppimateriaalien kehittämistä ja hyödyntämistä.
- Korkeakouluissa tunnustetaan monipuolisesti avoimen oppimisen kautta saatu osaaminen.
- Korkeakoulut tarjoavat keinoja ja tukea oppimisen saatavuuden, saavutettavuuden ja esteettömyyden parantamiseen.
- Korkeakouluissa osallistetaan oppijoita avoimen oppimisen ja opetuksen suunnitteluun ja toteutukseen.
- Korkeakoulut selventävät ja julkisesti tiedottavat, miten voi osallistua kaikille avoimeen opetukseen, mukaan lukien lähiopetuksen.
- Korkeakoulut myöntävät alan standardien mukaisia avoimia osaamismerkkejä tai suoritusmerkintöjä avoimen oppimisen suorituksista.
- Korkeakoulut ja muut avointa oppimista edistävät organisaatiot toteuttavat yhteistyössä tiedeviestintää ja tiedekasvatusta Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan sekä Tieteellisten seurain valtuuskunnan suositusten mukaisesti.
- Korkeakoulut ja muut avointa oppimista edistävät organisaatiot tekevät kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä avoimen oppimisen kehittämisessä ja tutkimisessa.

2023

- Avoimen tieteen koordinaatio selvittää rahoitusmekanismeja avointen oppimateriaalien kehittämiseksi vertailemalla myös kansainvälisiä esimerkkejä.
- Korkeakoulut ja keskeiset rahoittajat sopivat UNIFIn ja ARENE:n avustuksella, miten oppimateriaalien avoimen saatavuuden edistämisestä syntyvät kustannukset jakautuvat, ja tukevat sopimansa mallin mukaisesti avointen oppimateriaalien laatimista ja päivittämistä.

- Avoimen tieteen koordinaatio selvittää yhdessä korkeakoulujen, tutkimusrahoittajien ja muiden avointa oppimista kehittävien organisaatioiden kanssa mahdollisuuksia hankkeeseen, joka tutkii korkeakoulujen avoimien oppimateriaalien laatua, määriä, käyttöä ja arvostusta Euroopan Unionin maissa.
- Korkeakoulut tukevat oppijoiden osaamista avoimeen tieteeseen ja oppimiseen liittyvissä teemoissa, kuten lisenssikäytännöissä.
- Korkeakoulut yhdessä avoimen tieteen ja tutkimuksen koordinaation kanssa lisäävät opettajien ymmärrystä tekijänoikeuksien asettamista ehdoista oppijoiden tuottamien materiaalien avoimelle jakamiselle.
- Korkeakoulut tekevät kansallisesti ja kansainvälisesti yhteistyötä kaikille avoimen opetuksen kehittämisessä ja toteuttamisessa.
- Korkeakoulut sopivat Digivisio 2030 -hankkeessa oppimisen ja opettamisen datan avaamisen hyvistä käytännöistä.

2024

- Korkeakouluilla on käytössä linjaus, joka ohjaa avoimen oppimisen johtamista, laatutyötä sekä henkilöstön meritoitumis- ja kannustinjärjestelmiä tukemaan avoimia oppimis- ja opetuskäytänteitä.
- Korkeakoulut edistävät opetusta tukevien palveluiden järjestämisessä avoimuutta, kuten avoimen datan, avoimien oppimis- ja yhteistyöalustojen ja avoimen lähdekoodin ohjelmistojen hyödyntämistä sekä palveluiden hankinnan läpinäkyvyyttä.
- Korkeakoulujen opetuksen, tietohallinnon ja kirjastojen verkostot edistävät yhteistyössä opetuksessa käytettävien avointen oppimis- ja yhteistyöalustojen ja ohjelmistojen sekä avoimen oppimisen palveluiden yhteentoimivuutta.
- Korkeakoulu- ja tutkimusyhteisössä kehitetään osaamista avoimista oppimis- ja opetuskäytännöistä seuraavilla tavoilla:
 - Avoimen tieteen koordinaatio yhteistyössä korkeakoulujen ja muiden avointa oppimista edistävien organisaatioiden kanssa luo avoimien oppimis- ja opetuskäytäntöjen osaajaverkoston.
 - Korkeakoulu- ja tutkimusyhteisö vakiinnuttaa avoimen oppimisen osaamisvaatimukset osaksi opettajankoulutuksia.
 - Korkeakoulut mahdollistavat, että henkilöstö voi kehittää osaamistaan avoimista oppimis- ja opetuskäytännöistä.

- Korkeakoulut kannustavat henkilöstöään jakamaan opetuksen suunnitteluun ja järjestämiseen liittyvää osaamista.
- Korkeakouluissa on valmiina käytännöt oppijoiden osallistamiseen avoimen oppimisen ja opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa.
- Korkeakoulut ovat kehittäneet ohjeet ja toimintamallit oppimistuotosten avoimeen jakamiseen.
- Korkeakoulut kannustavat opettajia jakamaan avoimesti oppijoille opetukseen ja arviointiin liittyviä aineistoja.
- Korkeakoulut Digivisio 2030 -hankkeessa alkavat suunnittelemaan, miten omaan oppimiseen liittyvä tieto on oppijan hyödynnettävissä MyData-periaatteiden mukaisesti.
- Korkeakoulut kehittävät alustoja ja palveluita, jotka mahdollistavat opetuksen digitaalisen avaamisen.
- Avoimen tieteen seurannassa huomioidaan kaikille avoin opetus ja siihen osallistuminen sekä se, miten oppijoille on tarjolla tietoa oppimistuotostensa avoimesta jakamisesta.
- Korkeakoulut alkavat suunnitella Digivisio 2030 -hankkeessa oppimisen ja opettamisen datan avaamisen mahdollistavia palveluita.

2025

- Korkeakoulut kannustavat oppijoita jakamaan oppimistuotoksiaan avoimesti ja hyödyntämään muiden oppijoiden avaamia materiaaleja avoimen oppimisen laatu-kriteerejä soveltaen.
- Korkeakouluissa edistetään oppijalle vapaaehtoista avointa jakamis- ja yhteistyökulttuuria tuomalla esiin avoimen jakamisen tuomia yhteistyö-, vertaiskehitys- ja käyttömahdollisuuksia ja kertomalla avoimen jakamisen riskeistä.

LIITE 2: LINJAUKSEN LUONNOSTELU

Linjauksen on luonnostellut Oppimisen avoimuuden asiantuntijaryhmän kokoama työryhmä, jonka jäseniin kuuluivat:

- **Kaisu Clarot** Oulun yliopisto
- **Minna Fred** Laurea-ammattikorkeakoulu
- **Susanna Hasiwar** Oulun Yliopisto
- **Janniina Heinonen** Opetusalan Ammattijärjestö OAJ
- **Aino Helariutta** Laurea-ammattikorkeakoulu
- **Ira Hietanen-Tanskanen** Opetusalan Ammattijärjestö OAJ
- **Ilmari Jauhiainen** Tieteellisten seurain valtuuskunta
- **Joni Kajander** Suomen ylioppilaskuntien liitto
- **Anne Kärki** Satakunnan ammattikorkeakoulu
- **Leo Lahti** Turun yliopisto
- **Anna Lindfors** CSC
- **Jouni Markkula** Oulun yliopisto
- **Paula Merikko** Opetushallitus
- **Minna Niemi-Grundström** Tampereen yliopisto
- **Seliina Päällysaho** Seinäjoen ammattikorkeakoulu
- **Maria Rehbinder** Aalto-yliopisto
- **Jarkko Toikkanen** Oulun yliopisto/Tieteentekijöiden liitto
- **Tarmo Toikkanen** Open Knowledge Finland / Creative Commons Suomi / Suomen eOppimiskeskus / IT-kouluttajat
- **Tarjaleena Tuukkanen** Hämeen ammattikorkeakoulu
- **Marjo Vallittu** Jyväskylän yliopisto
- **Salla Viitanen** Tieteentekijöiden liitto
- **Terhi Kaipainen** Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu
- **Miki Kallio** Oulun yliopisto

Linjauksen luonnostelun pohjana toimi erityisesti korkeakoulu-opettajille suunnattu avoin ennakkokysely, jossa kartoitettiin opettajien kokemuksia avoimista oppimateriaaleista sekä toiveita ja pelkoja tulevasta linjauksesta. Kyselyyn saatiin 108 vastausta.

Linjausryhmä on pyrkinyt noudattamaan linjaustyössä seuraavia arvoja:

- **Inhimillisyy** – linjauksessa rakenteet on pyritty mukauttamaan oppijoiden ja opettajien tarpeisiin eikä oppijoita ja opettajia rakenteisiin
- **Yhteisöllisyys** – linjaustyöhön on pyritty osallistamaan kaikki merkittävät sidosryhmät, kuten opettajat, oppijat ja organisaatiot
- **Monimuotoisuus** – linjauksessa pyritään mahdollistamaan monia tapoja toteuttaa avointa oppimista.

Avoin tiede

**Tieteellisten seurain
valtuuskunta**

tjnk